

Handlingsplan för jämställd folkbildning

2020

INNEHÅLL

Bakgrund	4
Folkbildning	4
Statens mål med folkbildningspolitik och statsbidrag	5
Folkbildningsrådets uppdrag	5
Jämställdhetsuppdrag inom folkbildningen.....	6
De jämställdhetspolitiska målen.....	7
Folkbildningsrådets definitioner och ställningstaganden	8
Problemområden och målsättningar	11
1. Brist på systematiskt och integrerat jämställdhetsarbete	11
2. Könsstereotyp utbud och könsstereotyp rekrytering av deltagare.....	13
3. Brister i verksamheter som vänder sig till utrikes födda kvinnor	16
Aktiviteter och förväntade resultat	19
Studieförbund och folkhögskolor	19
Folkbildningsrådet	19

Bakgrund

Folkbildning

Folkbildningen är ett kitt som håller samman, stärker och utvecklar det svenska samhället och demokratin. Mer än en miljon människor deltar varje år i studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet.

Folkbildning är utbildning och bildning för vuxna. Den är fri och frivillig i bemärkelsen att människor själva väljer om och när de vill delta. Det samhällsstödda folkbildningsarbetet sker i studieförbund, med främst studiecirklar och olika kulturverksamheter, och inom folkhögskolor, med både långa och korta kurser och kulturaktiviteter.

Folkbildning handlar om att så långt som möjligt anpassa kurser och studiecirklar efter deltagarna, om att utgå från deltagarnas förutsättningar och behov. Det betyder att folkbildningens deltagare har stort inflytande över vad och hur de ska lära. Några grundtankar är att deltagarna lär av varandra, att arbetsformerna är demokratiska och engagerande och att lärandet är aktivt. Deltagarna söker och bygger sin egen kunskap – genom dialog, interaktion och reflektion med andra.

Folkbildningen bärs av idéer – om politik, religion, kultur och om samhället. Den nära kopplingen till folkrörelser och föreningar ger studieförbunden och folkhögskolorna deras olika profiler. En stor del av folkbildningsarbetet sker i samarbete med de folkrörelser och andra organisationer som är samarbetsparter till eller medlemmar i studieförbunden, eller huvudmän för folkhögskolorna. Av Sveriges 156 folkhögskolor drivs 114 av idéburna organisationer. Studieförbunden har sammanlagt 369 medlems- eller samverkansorganisationer.

Folkbildningen är rikstäckande. Studieförbunden erbjuder verksamhet i landets alla kommuner och folkhögskolorna rekryterar deltagare över hela landet.

Statens mål med folkbildningspolitik och statsbidrag

Riksdagen har fastställt ett särskilt mål för den statliga folkbildningspolitiken:

”Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället.”

Syftet med statens stöd till folkbildningen är att

- stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin,
- bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen,
- bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället och
- bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet

Inom ramen för de syften som staten satt upp för stödet till folkbildningen har studieförbund och folkhögskolor stort utrymme att formulera sina egna mål.

Folkbildningsrådets uppdrag

Folkbildningsrådet skapar förutsättningar för en fri och självständig folkbildning som svarar mot individens och samhällets behov. Det gör vi genom att fördela och följa upp statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund.

Folkbildningsrådet är en ideell förening med vissa myndighetsuppdrag givna av riksdagen och regeringen. Uppdragen regleras via förordningar, riktlinjer och regleringsbrev. Folkbildningsrådet har tre medlemsorganisationer, som representerar den svenska folkbildningsverksamheten. Vi styrs av våra stadgar och våra medlemsorganisationer. Representantskapet är Folkbildningsrådets högsta beslutande organ och består av ombud för medlemsorganisationerna.

Folkbildningsrådets viktigaste uppgift är att fördela statsbidrag till folkhögskolor och studieförbund och säkerställa att pengarna används på rätt sätt. Folkbildningsrådet fungerar också som en kunskapsbank om folkbildning. Vi har ett uppdrag att utvärdera om statens syften med stödet till folkbildningen uppfylls. Vi tar fram underlag och fakta om

folkbildningen för beslutsfattare, myndigheter, internationella organ och allmänheten.

Jämställdhetsuppdrag inom folkbildningen

Statens syfte med de statsbidrag som ges folkbildningen handlar om att stärka och utveckla demokratin, göra det möjligt för en ökad mångfald av människor att påverka sin livssituation, att utjämna utbildningsklyftor samt att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet. Alla dessa syften kan enkelt tolkas som uppdrag att arbeta för ökad jämställdhet och bidra till att uppnå de jämställdhetspolitiska delmålen. Men det är på samma sätt möjligt att tolka syftena som att de handlar om ökad jämlikhet för människor med till exempel olika etnisk bakgrund eller ålder. Statens syfte med statsbidrag till folkbildningen ger därför folkbildningen möjlighet till ett starkt jämställdhetsuppdrag men skapar också utrymme för folkbildningen att prioritera arbete med andra jämlikhetsaspekter högre. Denna plan finns till för att säkerställa att oavsett hur folkbildningens aktörer prioriterar inom ramen för sitt uppdrag ska jämställdhetsaspekten alltid finnas med.

Folkbildningsrådets och folkbildningens uppdrag att bidra till de jämställdhetspolitiska målen

Folkbildningsrådet har sedan 2016 regeringens uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering. Folkbildningsrådet ska redovisa till regeringen vilka resultat som har uppnåtts av de åtgärder avseende jämställdhetsintegrering som vidtagits för att folkbildningens verksamhet ska bidra till att uppnå målen för jämställdhetspolitiken.

Uppdraget handlar både om Folkbildningsrådets interna arbete och om folkhögskolors och studieförbunds verksamhet. Under 2017 och 2018 har Folkbildningsrådet kartlagt alla organisationens processer.

Processkartläggningen har bland annat tydliggjort kärnprocesser och styrkedjor och lägger en viktig grund för den fortsatta jämställdhetsintegreringen av verksamheten. Jämställdhetsperspektivet generellt och tidigare handlingsplaners målsättningar har arbetats in olika villkorsdokument för statsbidrag och i Folkbildningsrådets uppföljningsrutiner. I de särskilda villkor som gäller för uppdragen inom asyl och etablering ställs tydliga krav på att insatserna ska nå män och kvinnor i samma utsträckning. Vi prioriterar i denna handlingsplan att

fortsätta arbetet med att säkerställa att vår bidragsgivning och uppföljning genomförs på ett sätt som främjar utvecklingen mot ett jämställt samhälle.

Stödet till folkhögskolor och studieförbund har bland annat baserats på en kartläggning¹ av behov som genomfördes i form av enkäter och intervjuer under årets första kvartal. Kartläggningen lade grunden för en seminarierie som har genomförts under 2017–2018. Under seminarierna har alla tio studieförbund och 53 folkhögskolor getts stöd i hur de arbetar med problemformulering samt framtagande av mål och åtgärder direkt i sina verksamhetsplaner. Under 2019 anordnades två erfarenhetsutbyten om Folkbildningsrådets prioriterade områden. 21 folkhögskolor och 7 studieförbund deltog.

I denna plan analyseras läget mot bakgrund av de tre senaste årens insatser, och prioriteringar görs för 2020 års satsningar. Eftersom Folkbildningsrådet inte har till uppgift att styra folkbildningen beskriver planen på vilket sätt Folkbildningsrådet tillsammans med studieförbund och folkhögskolor ska arbeta för att jämställdhetsperspektivet integreras i folkbildningen. Folkbildningsrådet vill betona att studieförbund och folkhögskolor äger och ansvarar för det arbete som sker inom den egna organisationen. Ett effektivt och hållbart jämställdhetsarbete ska vara anpassat till respektive organisations behov och förutsättningar, och integrerat i dess styrsystem.

De jämställdhetspolitiska målen

Det övergripande målet för den svenska jämställdhetspolitiken är att ”kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv”. Utifrån detta mål arbetar regeringen efter sex delmål:

1. **En jämn fördelning av makt och inflytande.** Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
2. **Ekonomisk jämställdhet.** Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.

¹ Nationella sekretariatet genomförde under mars 2017 en enkätundersökning om jämställdhetsarbete hos studieförbund och folkhögskolor med syfte att ge underlag för stöd till dessa verksamheter.

3. **Jämställd utbildning.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
4. **Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.** Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
5. **Jämställd hälsa.** Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
6. **Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.** Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Regeringen beskriver att det övergripande målet "tar sikte på både samhälleliga strukturer, processer, villkor och möjligheter samt på den individuella friheten, kopplat till kön och makt. Maktbegreppet är centralt i jämställdhetspolitiken och målet uttrycker regeringens uppfattning om vad som utmärker ett jämställt samhälle – ett samhälle där kvinnor och män har samma makt på kollektiv nivå att forma samhället och att på individuell nivå forma sina liv".

Folkbildningsrådets definitioner och ställningstaganden

Jämställdhet

Jämställdhet innebär att alla oavsett kön har samma möjligheter, rättigheter och skyldigheter inom livets alla områden. Jämställdhet avser förhållandet människor emellan med avseende just på kön. Detta till skillnad mot jämlikhet som är ett vidare begrepp som avser rättvisa förhållanden mellan människor oavsett kön, etnicitet, religion, social och ekonomisk ställning med mera. Jämställdhet är alltså en viktig jämlikhetsfråga.

Jämställdhet är en fråga om makt och inflytande. Handlingsplanen tar fasta på strukturer som leder till ojämställdhet, och syftar till att förändra dem snarare än att påverka enskilda människors beteende. Jämställdhet kan endast uppnås om makt omfördelas och normer utmanas och förändras. Jämställdhet är inte en "kvinnofråga". För att uppnå jämställdhet krävs insatser som stärker kvinnor, men i första hand måste strukturer som vidmakthåller en ojämna fördelning av inflytande förändras. Destruktiva maskulinitetsnormer ska synliggöras och förändras.

Jämställdhet är en fråga om fakta och kunskap. Värderingar och attityder spelar stor roll i sammanhanget men det arbete som ska bedrivas som en följd av Folkbildningsrådets handlingsplan ska baseras på vetande, inte på tyckande.

Jämställdhetsintegrering

Europarådets definition av jämställdhetsintegrering är allmänt vedertagen inom dagens jämställdhetsarbete: "Jämställdhetsintegrering innebär (om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av besluts(verksamhets)processer, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet."

Intersektionella perspektiv

Ett intersektionellt perspektiv tar fasta på att män och kvinnor inte är enhetliga grupper. Inom båda grupperna finns till exempel personer med olika funktionsvariationer, av olika klass- och utbildningsbakgrund, med olika hudfärg och etnisk bakgrund, med olika sexuell läggning och så vidare. Dessa olika tillhörigheter samspekar med varandra, och med kön, och stärker eller försvagar en viss persons eller gruppens position i samhället och i förhållande till andra.

Tvåkönsnormen

I arbetet med jämställdhet måste uppfattningen att kvinnor och män är två i förhållande till varandra uteslutande kategorier synliggöras och ifrågasättas. En sådan uppfattning är uteslutande mot personer som inte identifierar sig inom ramen för tvåkönsnormen. Den leder också till att gamla föreställningar om kön riskerar att återskapas istället för att utmanas. Trots detta kommer det vara nödvändigt att fortsätta samla in data uppdelad på två kön för att inte bryta långa serier av tidigare insamlade data. Könsuppdelad statistik är ett effektivt redskap för att synliggöra ojämställdhet, men det ska inte användas oreflekterat.

Etnocentrism

En förekommande uppfattning är att Sverige är ett helt jämställt land med jämställda människor, och att människor som kommer från andra länder till Sverige för med sig ojämställdhet hit. Detta etnocentriska synsätt på

jämställdhet måste synliggöras och motverkas i folkbildningens verksamheter.

Problemområden och målsättningar

Folkbildningsrådet föreslår i denna handlingsplan att vi själva och folkbildningen fortsätter att prioritera de tre problemområden som identifierades i handlingsplanen för 2019. Denna prioritering baserades i stor utsträckning på den studie som genomfördes av Folkbildningsrådet 2014, och som ledde fram till rapporten Jämställdhet inom folkbildningen 2015. Problemområdena handlar om brist på systematiskt jämställdhetsarbete, om verksamheter som riktar sig till utrikesfödda kvinnor och om den könsuppdelade folkbildningen. Under de år som vi har arbetat med öka Folkbildningsrådets och folkbildningens bidrag till att uppnå de jämställdhetspolitiska målen har vi stärkts i uppfattningen att dessa områden är relevanta. Vi har dock valt att omformulera problemområdena i jämförelse med de ursprungliga beskrivningarna av dem. Tidigare formuleringar har visat sig leda tankar, och därmed planerade åtgärder, till att det är folkbildningens deltagare som ska förändras snarare än folkbildningens verksamheter.

Det är viktigt att poängtera att de utvecklingsbehov och problem som beskrivs här gäller folkbildningen som helhet. Det finns organisationer och verksamheter som har ett väl utvecklat arbete inom de problemområden som beskrivs nedan.

1. Brist på systematiskt och integrerat jämställdhetsarbete

Inom studieförbund och folkhögskolor finns stor erfarenhet av att arbeta med frågor som har med demokrati, mänskliga rättigheter, jämlikhet och mångfald att göra. Statens fyra syften med stödet till folkbildningen handlar om demokratiarbete, samhällsengagemang och påverkansarbete, och om att folkbildningen ska bidra till att utjämna skillnader mellan individer och grupper i fråga om tillgång till kultur, bildning och utbildning. I detta bredare arbete omfattas förstås frågor som rör jämställdhet, det vill säga frågor om kön och makt. Men det finns flera indikationer på att

jämställdhetsfrågor osynliggörs inom folkbildningen, och att de i allmänhet inte lyfts fram och hanteras på ett metodiskt eller kvalificerat sätt.

Folkbildningsrådets jämställdhetsstudie från 2014 visar att jämställdhetsfrågan i allt för stor utsträckning osynliggörs inom folkbildningen. Denna bild låg till grund för problemområdet i föregående handlingsplaner och den har bekräftats under de tre år som Folkbildningsrådet har gett stöd till folkhögskolor och studieförbund. Vi ser många exempel på att jämställdhetsarbetet sidosordnas i projektform eller i någon del av verksamheten. Jämställdhetsarbetet är då inte baserat på genomgripande analyser av kärnverksamheten, saknar tydliga och uppföljningsbara mål och ingår inte i den ordinarie styrningen och uppföljningen av verksamheten. Arbetet är ofta drivet av eldsjälar utan beslutandemakt i organisationerna. Det är inte ovanligt att folkhögskolor och studieförbund på regional nivå saknar en tydlig struktur för verksamhetsplanering och styrning. Detta gör det svårt eller i vissa fall omöjligt att integrera jämställdhetsperspektivet i den ordinarie verksamhetsplaneringen eller i styrsystemen.

Med ett systematiskt jämställdhetsarbete som är integrerat i hela organisationen kan en utveckling mot jämnare fördelning av utrymme, inflytande och resurser mellan könen påskyndas. Vidare kan ett sådant arbete förebygga risken att deltagare möter könsstereotypa uttryck och läromedel i studiesituationen samt att deltagare utsätts för trakasserier på grund av kön och sexuella trakasserier.

Mål

I studieförbunds och folkhögskolors verksamheter finns:

- Ett förändringsarbete med utgångspunkt i identifierad ojämställdhet utanför och/eller i verksamheten.
- Kunskap om jämställdhet som påverkar utformningen av kärnverksamheten.
- En verksamhetsplan eller motsvarande styrdokument med uppsatta mål om ökad jämställdhet som följs upp årligen.

2. Könstereotyp utbud och könstereotyp rekrytering av deltagare

Jämställdhetsutredningen² från 2015 konstaterar att "i fråga om utbildning presterar flickor som grupp bättre än pojkar som grupp. Flickor har i genomsnitt bättre betyg än pojkar i grund- och gymnasieskolan och fler kvinnor än män påbörjar och avslutar högre studier. Även om kvinnor har en högre utbildning än män har den inte gett ekonomisk utdelning i form av högre löner i motsvarande grad. Kvinnor får därmed sämre avkastning på sitt humankapital än vad män får." En förklaring till detta är att utbildningsvalen är fortsatt könsuppdelade.

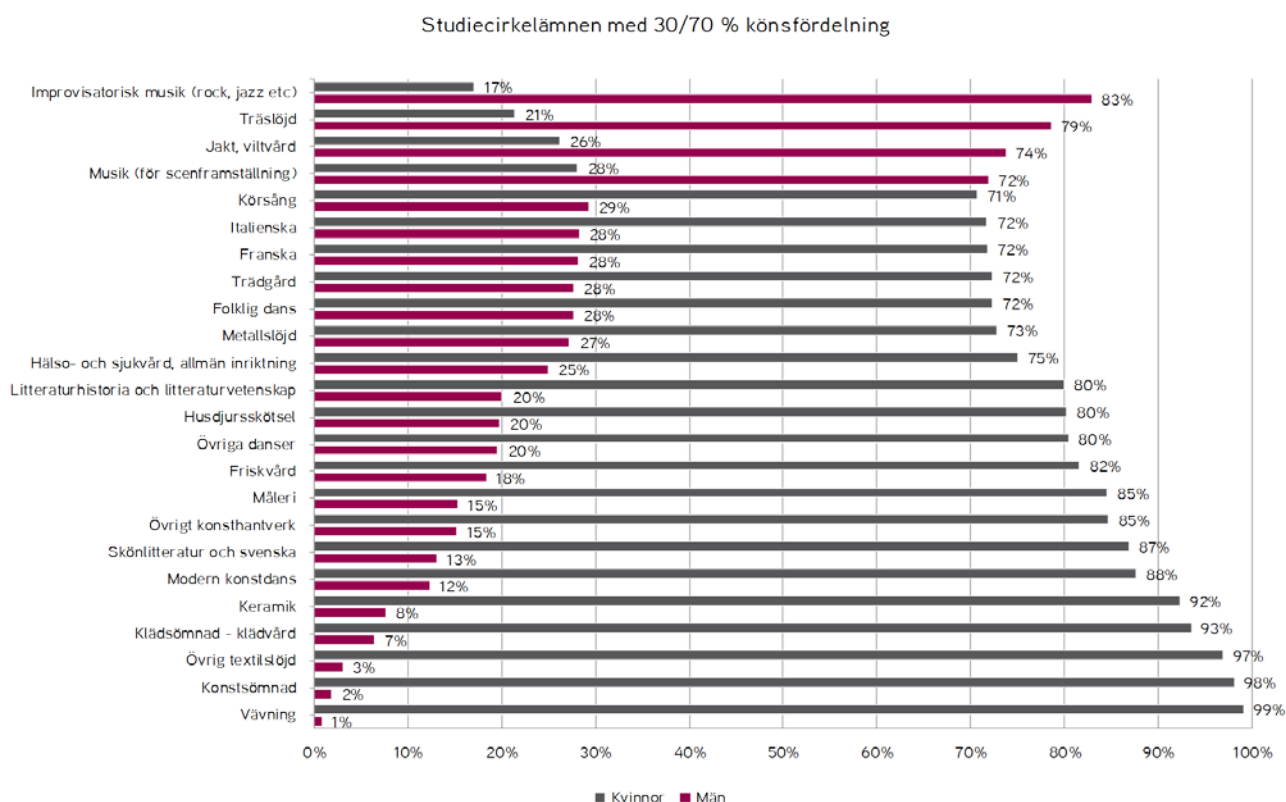
Inom folkhögskolan ser vi inte de problem med sämre resultat för gruppen män som finns för pojkar i övriga skolväsendet. Folkbildningen verkar där kompensera för den ojämställdhet som finns i samhället. 2018 var 62 procent av de behöriga sökande från folkhögskolans allmänna kurs till universitet och högskolor kvinnor, och 38 procent var män. Detta motsvarar ungefär fördelningen av män och kvinnor på allmän kurs. Av det antal som antogs med behörighet från folkhögskola var 60 procent kvinnor och 40 procent män, vilket stämmer väl överens med fördelningen av sökande (UHR 2018). Folkhögskolan verkar alltså vara en utbildningsform som lockar något fler kvinnor än män men som ger liknande resultat oavsett kön. Inom studieförbundens och folkhögskolornas verksamhet ser vi däremot liknande problem med könstereotyp rekrytering som i skol- och utbildningsväsendet.

Studieförbunden

I studieförbundens cirkelverksamhet rekryterades så många som 43 procent av det totala antalet deltagare 2017 till ämnen där det underrepresenterade könet som mest utgör 30 procent av deltagarna. Se tabellen nedan. Inom ämnesområdena sker ytterligare uppdelning mellan könen. Nästan hälften av alla studiecirkelklar 2017 bestod av enbart kvinnor eller enbart män. I 26 procent av det totala antalet cirkelklar deltog enbart män och 21 procent av cirkelklarna deltog enbart kvinnor. Musikverksamhet utgör en stor andel av den totala studiecirkelverksamheten. Andelen studietimmar i musik utgjorde 2017 39 procent av den totala verksamheten. Musik är också det ämne som samlade flest deltagare. Under 2017 utgjorde deltagarna här en fjärdedel av det totala antalet cirkeldeltagare (inte unika personer). (Folkbildningsrådets samlade bedömning 2017) Den obalans

² SOU: 2015:86 Mål och myndighet - En effektiv styrning av jämställdhetspolitiken

som råder i studieförbundens musikverksamhet är betydande och bidrar sannolikt till att ojämställda strukturer inom musikområdet i samhället reproduceras. Detta är ett problemområde som har identifierats av studieförbunden själva, och som de arbetat med att förändra sedan ett antal år tillbaka. Vissa studieförbund har gjort tydliga framsteg i arbetet och rört sig mot en jämn könsfördelning i sina verksamheter medan arbetet går långsamt för andra.

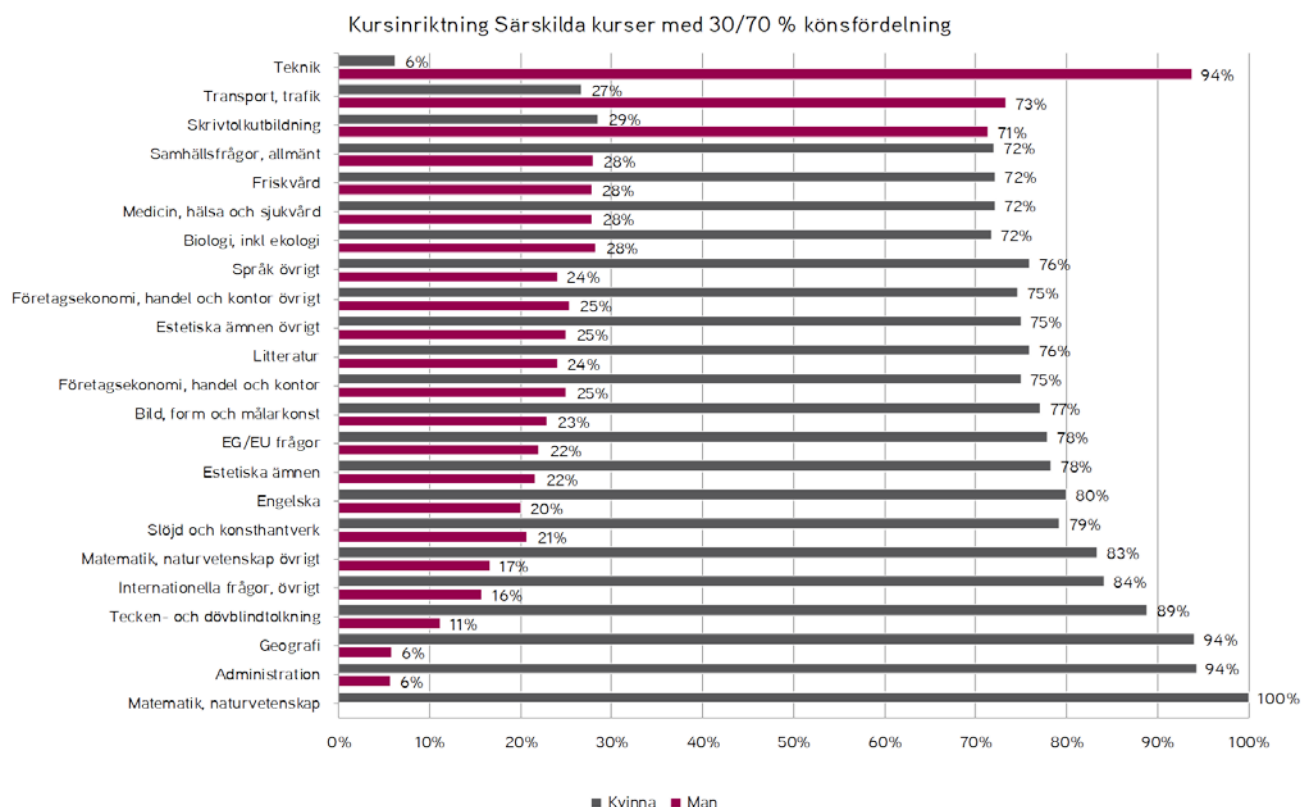

Tabellen visar de 24 ämnen som samlar flest cirkeldeltagare där könsfördelningen är större än 30/70% åt endera hållet. Dessa ämnen samlar 43 procent av det totala antalet cirkeldeltagare (346 615 av 806 394) i de tio studieförbundens verksamheter under 2018. Övriga ämnen med en könsfördelning om 31–69% är exkluderade.

Folkhögskolorna

Deltagare på folkhögskolans särskilda kurser rekryteras också i stor utsträckning till ämnen där det underrepresenterade könet utgör 30 procent eller mindre av det totala antalet deltagare. 34 procent av deltagarna på särskild kurs studerar ämnen där det underrepresenterade könet utgör 30 procent eller mindre av det totala antalet deltagare. Se tabellen nedan. Uppdelningen mellan könen sker även mellan enskilda kurser inom både allmän och särskild kurs. Det förekommer kurser där det

underrepresenterade könet utgör så lite som tre procent av deltagarna eller där endast personer av samma kön deltar. (Folkbildningsrådets samlade bedömning 2017).

Av 55 kursinriktningar finns 20 stycken där det totala deltagarantalet utgörs av 70% kvinnor eller mer och tre kursinriktningar där det totala deltagarantalet utgörs av 70% män eller mer. Deltagarna i dessa verksamheter utgör 34% av deltagarna -(10 054 av 29 935 unika deltagare per helår). Övriga kursinriktningar med en könsfördelning om 31–69% är exkluderade.

Åtgärder för att motverka könsstereotyp rekrytering

Under den seminarieriserie som Folkbildningsrådet har erbjudit studieförbund och folkhögskolor under 2017–2019 har det varit vanligt att förslag på åtgärder för att motverka könsstereotyp rekrytering lägger fokus på de potentiella deltagarna. Åtgärder som ofta föreslås handlar om att de sökande ska vilja och välja annorlunda. Detta förhållningssätt lägger ansvar på de sökande som individer istället för att fokusera på vilka förändringar studieförbunden och folkhögskolorna kan göra i den egna verksamheten. Bland de förslag som handlar om vad som kan göras inom ramen för den egna verksamheten förekommer åtgärder som går ut på att sänka kraven på det underrepresenterade könet i antagningen eller att skapa kvoter för underrepresenterade grupper. Båda åtgärderna är uttryck för kvotering vilket inte är tillåtet. Folkbildningsrådet vill i sammanhanget rikta fokus

mot det utbud av utbildningar, kurser och studiecirklar som studieförbund och folkhögskolor erbjuder. Det kan handla om att lägga om kursutbudet eller att välja att inte erbjuda de kurser och cirklar som det på förhand går att veta kommer att generera endast kvinnor eller endast män som sökande. Istället kan studieförbund och folkhögskolor erbjuda verksamheter som lockar både kvinnor och män genom att förändra innehåll, pedagogiska metoder, marknadsföring, föra in nya moment eller nya perspektiv i kursen, slå ihop kurser eller skapa helt nya kurser.

Att könsstereotyp utbud och könsstereotyp rekrytering tas upp som problem ska inte tolkas som att kurser och verksamheter som särskilt riktar sig till grupper av människor alltid är ett problem. Att skapa utrymme för möten i till exempel könsseparatistiska verksamheter för att på ett medvetet sätt dela erfarenheter och stärkas i ett engagemang för att bryta rådande maktordningar är inte detsamma som att av vana eller genom bristande medvetenhet rekrytera könsstereotyp.

Mål

- Studieförbund och folkhögskolor gör förändringar i de verksamheter som rekryterar företrädesvis män eller kvinnor för att möjliggöra en jämställd rekrytering.
- Andelen deltagare i verksamheter ämnen eller inriktningar där könsfördelningen är 70/30 eller mer uppdelad minskar.
- Andelen deltagare i kurser eller cirklar där könsfördelningen är 70/30 eller mer uppdelad minskar.

3. Brister i verksamheter som vänder sig till utrikes födda kvinnor

Statskontorets sammanställning av kunskap om utomeuropeiskt födda kvinnor som står utanför arbetskraften från januari 2018 konstaterar att utrikes födda kvinnors deltagande i arbetskraften i Sverige är väsentligt lägre än för utrikes födda män och inrikes födda kvinnor. Enligt sammanställningen kännetecknas den svenska arbetsmarknaden av "höga krav på formell utbildning och på språkkunskaper, krav som många av de utomeuropeiskt födda kvinnorna inte lever upp till". Andelen utrikes födda kvinnor som står utanför arbetskraften är högre i Sverige än i de flesta andra länder. Detta förklaras i kunskapssammanställningen bland annat med att diskriminering och traditionella familjevärderingar utgör hinder för deltagande i

arbetskraften. Vi vet också att kunskaper i svenska är en grundläggande förutsättning för att ta sig in på arbetsmarknaden.

Förutom födelseland spelar utbildning och ålder stor roll för möjligheterna att få ett jobb. Personer med eftergymnasial utbildning har lättare att få jobb än personer med kortare utbildning. Svårast är det för personer som saknar gymnasieutbildning. Med ökande ålder minskar möjligheterna att få jobb. Detta är alltså ett område som tydligt visar hur olika maktordningar samverkar. Utrikes födda kvinnor har en svagare ställning på arbetsmarknaden både i jämförelse med kvinnor födda i Sverige och utrikes födda män. Skillnaderna är större i jämförelse med kvinnor födda i Sverige vilket kan tolkas som att jämställdhetsproblemet här inte är det största, utan strukturella hinder och diskriminering av utrikes födda på den svenska arbetsmarknaden. Ökande ålder och låg utbildning bidrar ytterligare till svårigheterna att etablera sig på arbetsmarknaden. För att bidra till att lösa problemet med utomeuropeiskt födda kvinnors svaga ställning på arbetsmarknaden behöver folkhögskolor och studieförbundens verksamheter arbeta med språk och annan relevant utbildning eller komplement till utbildning. Det är också centralt att arbeta med att stärka kvinnornas förutsättningar bland annat genom att ge dem verktygen att förstå och hantera mekanismer som finns på den svenska arbetsmarknaden. Till exempel att rekrytering till stor del sker genom nätverk och att det förekommer diskriminering på grund av hudfärg och etnisk bakgrund.

I folkhögskolornas och studieförbundens asylverksamheter har antalet kvinnor som deltar ökat sedan start. Både 2016 och 2017 var cirka 35 procent av deltagarna i verksamheten på folkhögskolorna kvinnor. I studieförbundens verksamhet ökade antalet deltagare från 30 procent 2016 till 35 procent 2017. Verksamheterna stärker generellt sett grundläggande förutsättningar för etablering, språk och samhällsorientering. Innehåll och insatser med tydligt arbetsmarknadsfokus förekommer, men i mer begränsad utsträckning. I folkhögskolornas etableringskurser har könsfördelningen varit jämn bland deltagarna sedan start. År 2017 var 46 procent av deltagarna kvinnor. Verksamheterna riktar sig till personer inom Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag, där korttidsutbildade prioriteras. Verksamheterna innehåller studier i svenska samt förberedande och orienterande insatser, och syftar till att stärka deltagarnas möjligheter till vidare studier eller att få ett arbete.

Studieförbunden och folkhögskolorna har kunskaper och medvetenhet om att kvinnor och män samt inrikes och utrikes födda har olika förutsättningar i samhället och på arbetsmarknaden. Folkbildningsrådet

saknar dock i många fall en djupare analys om vilka insatser som krävs för att bidra till att förbättra utrikes födda kvinnors förutsättningar. Vi ser ibland tendenser till att i första hand fokusera på kvinnornas bristande kompetenser eller hinder som härleds från maktstrukturer i ursprungssamhället eller i familjen. Däremot hamnar frågor som handlar om att medvetandegöra och rusta kvinnor att hantera och själva påverka strukturella hinder i det svenska samhället ofta i bakgrunden.

I återrapporteringar från verksamheter och i kontakter med studieförbund och folkhögskolor under de seminarierier som genomförts 2017–2019, stöter vi återkommande på uppfattningen att det i princip råder jämställdhet i Sverige och att det är de deltagande kvinnorna eller deras makar som är ”bärare av ojämställdhet”. Det största ansvaret för att förändra ojämställdheten läggs därmed på dem som individer och de kommer framför allt att uppmuntras till att förändra sig själva. Därmed får de inte kunskaperna och verktygen att förstå den strukturella ojämlikhet som förstås även finns i Sverige. En verksamhet som syftar till att stärka kvinnornas förutsättningar men som samtidigt tar denna förenklade verklighetsbild som utgångspunkt, riskerar i sig att utgöra ett hinder för kvinnornas förmåga att ta sig vidare i utbildning och arbete.

Mål

De asyl- och etableringsverksamheter som genomförs i studieförbund och på folkhögskolor bidrar till att utrikes födda kvinnors position på arbetsmarknaden och i samhället stärks.

Aktiviteter och förväntade resultat

Studieförbund och folkhögskolor

Resurser	Aktiviteter	Förväntade resultat	Indikatorer	Genomfört senast
Budget för spridning	Sprida handledningen "jämställd folkbildning"	En handledning ger tillräckliga verktyg för att komma igång med jämställdhetsintegrering av verksamheter finns tillgänglig för alla rektorer/verksamhetschefer. Materialet blir använt och är till hjälp i folkhögskolors och studieförbunds arbete med jämställdhetsintegrering	Utvärdering visar att minst 50 % av folkhögskolorna och studieförbunden använder materialet och minst 80% av dem anser att det har varit till nytta i deras arbete (genomförs under 2021).	2020 12 31

Folkbildningsrådet

Resurser	Aktiviteter	Förväntade resultat	Indikatorer	Genomfört senast
LB och IJ, ev. komputveckling	Fortsätta arbetet med att utveckla uppföljningen av statsbidragsvillkor om jämställdhetsintegrering. Innebär bl.a. fortsatt kompetensutveckling och	Folkbildningsrådet har en effektiv uppföljning av villkoret om jämställdhetsintegrering.	Jämställdhetsintegrering tas upp som en fråga vid alla folkhögskole- och studieförbundsbesök.	2020 12 31

	framtagande av rutiner, checklistor och andra stödmaterial.	Studieförbund och folkhögskolor integrerar i ökad utsträckning jämställdhetsperspektiv i sina kärnverksamheter.	En bra lägesbeskrivning och analys av studieförbunden studieförbundens och folkhögskolornas och arbete med jämställdhetsintegrering finns med i de årliga studieförbunds och folkhögskolerapporterna för 2020.	
AM och ACB	Utveckla ett transinkluderande förhållningssätt till könsuppdelad statistik på Folkbildningsrådet. Följa SCB:s arbete med uppdraget att inkludera transpersoner i enkäter och undersökningar	Folkbildningsrådet <ul style="list-style-type: none"> • har hög kompetens inom området könsuppdelad statistik • befäster inte tvåkönsnormen i de analyser vi gör av statistik samt • synliggör transpersoner i presentationen av vår statistik och i våra analyser. 	En arbetsgrupp är inrättas och möts regelbundet för att föra frågan framåt (senast 2020 03 01) En översyn över hur vi ställer frågor till verksamheterna inleds (senast 2020 04 01) En översyn av hur vi presenterar statistik och underlag i våra analyser inleds (senast 2020 09 01)	2020 12 31
Alla processledare och processägare med stöd av LiR	Gå igenom stöddokument i alla fyra kärnprocesser och föra in avstämningspunkter om jämställdhet i instruktioner och checklistor.	Folkbildningsrådet har jämställdhetsperspektiv integrerat i sina kärnverksamheter. Ökad kunskap om hur Folkbildningsrådets verksamhet bidrar till jämställdhet eller ojämsställdhet.	Frågor om jämställdhet uppmärksammas i högre grad och i sammanhang som tidigare uppfattades som neutrala (mäts i självvärdering av processer).	2020 12 31
EÅ samt avsatta medel för utvärdering	Genomföra utvärderingen "Könsuppdelad folkbildning"	Folkbildningsrådet har kunskapsunderlag som beskriver både horisontell och vertikal uppdelning.	Utvärdering igång senast 2020 01 31	2020 12 31

Folkbildningsrådet har underlag som visar orsakerna till ojämställdhet i folkbildningen och svarar på frågan huruvida statsbidragssystemet är en sådan orsak.

MG	Planera för att kommande kartläggning av bidragssystem för att ge underlag till nytt ramverk ställer rätt frågor gällande jämställdhet.	Förutsättningar för att nästa översyn av statsbidragssystem kan anpassas så att det styr mot ökad jämställdhet.	Resurser avsätts för att jämställdhetsperspektivet ska genomsyra den kommande kartläggningen.	2020 12 31
----	---	---	---	------------

